

ESPURNES BARROQUES

MÚSICA I
EXPERIÈNCIES
AL TERRITORI
BARROC

Lliri entre tubs

ORQUESTRA DEL MIRACLE

Juan de la Rubia, orgue solista i direcció

Dissabte 17 de maig de 2025, 19h.

Santuari del **Miracle**
RINER (SOLSONÈS)

Valora'ns

LA TEVA OPINIÓ ENS AJUDA A MILLORAR

Escaneja aquest codi QR
i valora els concerts
d'Espurnes Barroques!

Fes-te amic i consulta la resta de
programació d'Espurnes Barroques!

www.espurnesbarroques.cat

Arvo Pärt (1935)

Für Lennart in memoriam, per a orquestra de cordes (fragment)

George Frideric Händel (1685-1759)

Orlando, HWV 31: Obertura

I. Obertura

II. Allegro

Concert en si bemoll major per a orgue, op. 7 n. 1 / op. 4 n. 2

I. Andante

II. Adagio

III. Bourrée. Allegro

Antonio Vivaldi (1678-1741)

Concert per a cordes en re major, RV 121

I. Allegro

II. Adagio

Bernat Vivancos (1973)

Lilium Montis (estrena absoluta - encàrrec del Festival Espurnes Barroques)

Antonio Vivaldi

Concert en re major, RV 781 (Obertura d'Orlando 1714 - F. M. Sardelli)

I. Grave

II. Allegro

George Frideric Händel

Concert en fa major per a orgue, op. 4 n. 5

I. Larghetto

II. Allegro

III. Alla siciliana

IV. Presto

Il pastor fido, HWV 8: Obertura

I. Obertura

II. Largo

III. Allegro

IV. Adagio

V. Allegro

Arvo Pärt (1935)

Für Lennart in memoriam, per a orquestra de cordes

Notes al programa

VIATGE AL MONT SERRAT

L'any 2025 serà recordat per la celebració del mil·lenari de Montserrat. L'abat Oliba va enviar un grup de monjos a la santa muntanya l'any 1025 i d'ençà d'aquell moment aquest territori ha estat present en els grans moments històrics del nostre país i s'ha convertit en un tresor de la cultura i de la pregària catalana. Així doncs, en una data com aquesta semblava obligat que el festival Espurnes Barroques —que té la seva seu al priorat mirací d'aquella muntanya— dediqués un concert a l'efemèride. És per això que, en el programa d'avui, tindreu el privilegi de formar part d'un imaginari viatge d'ascensió a la muntanya i el seu posterior descens.

Iniciarem aquest itinerari amb un fragment de *Für Lennart in memoriam* d'Arvo Pärt. Una obra tan summament elegíaca com introspectiva i de profunda mirada interior. Com la del caminant que observa la petitesa del seu ésser en comparació amb la muntanya abans de l'ascens. El compositor estonià va escriure aquesta obra a petició de l'expresident d'aquest país: Lennart Meri i fou estrenada en l'enterrament d'aquest l'any 2006.

Continuarem la imaginària ascensió amb obres del barroc, que formaran el gruix del programa. Un estil que evidencia la riquesa del període musical, la fastuosa ornamentació, l'expressivitat que aportaren els compositors, així com el dramatisme que sovint trobem en les obres d'autors rellevants com Georg Friedrich Händel o Antonio Vivaldi. *Orlando* és una de les grans òperes del primer i a la vegada potser una de les més avantguardistes, basada en el poema èpic de Ludovico Ariosto. El compositor aconsegueix portar l'òpera seriosa fins gairebé el límit amb la trama d'una relació amorosa a quatre on Orlando estima Angèlica, que estima Medoro i a la vegada és estimat per Dorinda. Finalment Orlando embogeix davant d'aquest obscur futur, en un entorn on la muntanya i la naturalesa no hi juguen pas un paper irrellevant.

Amb tota certesa, un grup més o menys reduït d'obres de Händel són les més conegudes i interpretades, començant pel seu famós *Messies* i això ha fet que altres no s'escoltin gaire, com les dedicades a l'orgue. Recordem que, a part de compositor, Händel fou un destre organista que va escriure setze concerts per a aquest instrument.

Avui en podem sentir en primera instància una selecció de dos d'aquests, l'opus 7 n. 1 i l'opus 4 n. 2, en una amalgama de moviments que en aquella època era una pràctica habitual. Escoltarem la sumptuositat del so organístic, amb el seu caràcter per moments sacre, així com el virtuosisme exigit al solista i que tot sovint corria a càrrec del mateix compositor. Es tracta d'obres que foren concebudes principalment per servir com a improvisacions i ser interpretades en els intermedis dels oratoris. I, escoltant també l'opus 4 n. 5, arribarem a la conclusió que no és pas casualitat que tinguessin un gran èxit entre el públic londinenc. Aquesta presència de l'orgue al programa no busca només la solemnitat, sinó que el contorn dels seus tubs sembla insinuar-nos la magnífica muntanya que acull l'abadia.

I encara podem sentir l'obertura de l'òpera *Il pastor fido* HWV 8, escrita en tres actes l'any 1712, situant-nos en un ambient entre rural i muntanyenc i que després del gran èxit que havia obtingut *Rinaldo* no fou gaire ben rebuda. La llarga obertura —de la qual podem escoltar sis moviments— consta d'una atractiva orquestració i possiblement podia haver-se escrit com una suite orquestral en un principi. El cert és que el contrast i el diàleg entre els instruments de corda i els de fusta esdevé una delícia.

Del virtuós violinista i compositor barroc Antonio Vivaldi, podem sentir dos moviments del *Concert per a cordes en re major*, RV 121 i dos més del *Concert en re major*, RV 781 que Federico Maria Sardelli —musicòleg, director d'orquestra i responsable de la catalogació de les obres d'aquest compositor (Ryom-Verzeichnis (RV)— utilitzà també com a obertura d'una curiosa òpera del mestre venecià anomenada *Orlando furioso* o també *Orlando 1714*. Un altre Orlando, doncs, que a diferència del de Händel no es conserva en la seva totalitat i que, en no tenir obertura pròpia, agafa aquesta part del concert amb l'argument que podia ser escrita originalment per a una òpera.

Al bell mig del programa, i segurament en el moment d'arribar al cim del nostre viatge, podem sentir l'estrena de *Lilium Montis* de Bernat Vivancos, una obra basada en un text de l'Evangeli de Sant Mateu (Mt 6, 25-34). Es tracta d'una obra programàtica encarregada pel festival a un compositor sempre vinculat a Montserrat, i que simbolitza la muntanya com a joia i corona sentimental del nostre país, en línia amb el lema del festival d'enguany, *Enjoia't!*

Vivancos cerca una connexió amb la natura, basada en la subtileza del naixement d'un lliri a la muntanya. De fet, ja a l'inici sentirem l'efecte que creen els violins simulant l'obertura d'un lliri. I això es trasllada en una obra etèria i lluminosa on —si parem l'orella amb atenció— també podrem escoltar de manera difuminada la melodia del Virolai.

El compositor crea una peça formada per sis seccions unides sense interrupció (Introducció, "...l'herba del camp", Interludi, "...mireu els ocells del cel...", Interludi i "...fixeu-vos com creixen els lliris del camp..."), com si fossin els sis pètals d'un lliri. Subratlla la idea que sovint la natura ens proporciona elements i vivències més boniques que les que l'home pot construir. Així doncs, per fastuosa que sigui la vestimenta que dugui el Rei Salomó (una joia humana) mai serà tan bella com un lliri en tota la seva esplendor (una joia de la natura).

L'obra, d'una durada aproximada de 12 minuts, segueix de forma programàtica el text mencionat jugant amb tres idees concretes. La primera, la idea de *Tresor* —un cant a la bellesa, allò digne de ser contemplat i obra de Déu. La segona, la *Mare de Déu* —"Lilium", el lliri és aquí el símbol de la reina de les flors i l'esplendor. I és que Lilium, amb ela majúscula representa la Mare de Déu, de manera semblant a molts textos litúrgics i, en aquest cas concret, la verge de Montserrat. I la tercera idea és la *Muntanya* —"Montis" prové del llatí "Mont" que significa muntanya i aquí equival també a la ema majúscula de Montserrat.

Clourem el concert escoltant novament, però ara sencera, l'obra *Für Lennart in memoriam* d'Arvo Pärt —compositor d'estètica propera a la de Vivancos. Amb aquesta obra, farem cap i cua d'un concert que —tal i com dèiem— sembla simular el llarg viatge de pujada i baixada del cim, però que ara ens sonarà ben diferent, després de l'enriquiment viscut durant el camí i del viatge emocional que haurem assolit.

Santi Riu
Pianista i crític musical

AL VOLTANT DE *LILIUM MONTIS*

Diu Bernat Vivancos que l'obra d'estrena *Lilium Montis* (que podriem traduir com a «Lliri de la muntanya») vol ser una evocació del següent text bíblic de l'Evangeli de Sant Mateu:

«Per això us dic: no us preocupeu per la vostra vida, pensant què menjareu o què beureu, ni pel vostre cos, pensant com us vestireu. ¿No val més la vida que el menjar, i el cos més que el vestit? Mireu els ocells del cel: no sembren, ni seguen, ni recullen en graners, i el vostre Pare celestial els alimenta. ¿No valeu més vosaltres que no pas ells? ¿Qui de vosaltres, per més que s'hi esforci, pot allargar d'un sol instant la seva vida? I del vestit, ¿per què us en preocupeu? Fixeu-vos com creixen els lliris del camp: no treballen ni filen, però us asseguro que ni Salomó, amb tota la seva magnificència, no anava vestit com cap d'ells. I si l'herba del camp, que avui és i demà la tiren al foc, Déu la vesteix així, ¿no farà més per vosaltres, gent de poca fe? Per tant, no us preocupeu, pensant què menjareu, o què beureu, o com us vestireu. Tot això, els pagans ho busquen amb neguit, però el vostre Pare celestial ja sap prou que en teniu necessitat. Vosaltres, busqueu primer el Regne de Déu i fer el que ell vol, i tot això us ho donarà de més a més. No us preocupeu, doncs, pel demà, que el demà ja s'ocuparà d'ell mateix. Cada dia en té prou amb els seus maldecaps.»

(Mt. 6, 25-34)

Per a més informació,
vegeu el pòdcast:

Notes a l'obra plàstica

SIMBÒLICA DE PEP DURAN ESTEVA:

Un viatge entre el Miracle i Montserrat

Davant de la impossibilitat de competir amb la magnificència del gran retaule barroc del Santuari del Miracle, Pep Duran Esteva hi dialoga des de la humilitat. Si bé l'estil barroc és un llenguatge exuberant i ple de detalls, l'artista vilanoví opta pel minimalisme, l'austeritat i el despullament ornamental. Tanmateix, busca consonàncies en el sentit teatral, escenogràfic i litúrgic del retaule barroc. Duran, que s'ha desenvolupat extensament en el món teatral, domina la instal·lació —sempre en diàleg amb l'espai on s'ubica— i sap crear un itinerari que demana de la presència i l'acció de l'espectador per completar-se, gairebé com una acció litúrgica, ordenada per diversos estadis que ens conviden a la reflexió i el recolliment.

Pep Duran Esteva ens planteja, a través de diverses peces de ceràmica, un camí ascensional cap a la purificació. Des de la negror calcinada fins la grisor purificadora de la cendra, per arribar a la blancor lluminosa. Tot ho fa a través d'un procés de vocació alquímica on els objectes, disposats en túmuls, esdevenen una gran natura morta que, a través del símbol, s'entronca amb algunes de les referències al·legòriques incloses en el retaule. L'obra es desplega en tres temps, de manera anàloga als tres estadis (ascens - contemplació - descens) que planteja el programa del concert de l'Orquestra del Miracle.

1. Zona Claustre

El claustre és un espai de recolliment, de reflexió i de creixement cultural i espiritual. És per això que Pep Duran ens planteja un camí ascensional de purificació representat a través de tres elements ceràmics disposats com tres grans làpides, tot fent referència directa al lapidari que encara avui ocupa part del claustre interior dissenyat per Puig i Cadafalch al monestir de Montserrat i al costum habitual als claustres medievals d'acollir-hi enterraments il·lustres.

Aquí, però, com en tota l'obra de Pep Duran, es fa una reivindicació dels més humils. Només cal fixar-se com les ceràmiques reposen damunt de mantes senzilles que procedeixen del propi monestir del Miracle, en referència a l'acolliment i a la cura de la comunitat de fidels, independentment de la seva procedència. Duran ens planteja un camí de purificació, que parteix d'un estadi terrenal més elemental (representat amb una ceràmica més fosca) fins arribar a la puresa divina, a través del treball i des de l'humilitat.

2. Zona Vestíbul

Un cop dins de l'edifici, ens dona la benvinguda un gran cercle ceràmic. Aquest element ens remet al concepte de comunitat, alhora centrípet i centrífug. Una comunitat entregada a la vida interior, al recolliment, a la reflexió; i, alhora, oberta a tothom, generosa i amb un marcat sentit social.

Paral·lelament, la forma circular és símbol de perfecció (recordem que venim d'un procés ascendent de purificació a la Zona Claustre), entès més com un anhel que com un assoliment. Aquest cercle vol remetre alhora a una vida monàstica cíclica: la comunitat es renova generació rere generació, fidel a la seva tradició, però atenta a la modernitat i a l'esperit del seu temps. Cada una de les persones que n'han format part son passatgeres, però la seva tasca i la seva fe perviu en la d'aquells que les succeeixen.

3. Zona Sagristia

La pedra de la muntanya de Montserrat és feta de conglomerats. Una metàfora perfecta de l'esperit obert del monestir que —com el del Miracle— és el resultat d'una història sedimentària. Cada generació hi ha aportat humilment el seu granet de sorra, que ha contribuït a construir un gran túmul elevat a la divinitat.

Pep Duran ha obert els armaris i els calaixos del mobiliari de la sagristia per fer palesa la voluntat d'obertura de la comunitat, i ha aixecat un gran retaule, un gran apilament com una gran muntanya, com un gran bodegó. Si bé el retaule de l'altar major és un exemple de magnificència culta, aquest retaule vol ser tot el contrari, vol ser una expressió popular i senzilla, com la d'un altar de pastor, construït amb els únics elements que es disposen, però amb la mateixa ambició. No deixa de ser un homenatge a tots aquells pagesos, ramaders i artesans que, no tenint més que el seu propi aliment, ho van donar tot per aixecar catedrals, esglésies i ermites. Una oda, doncs, al sentit més profund de l'existència humana.

Bernat Puigdollers

Historiador i crític d'art

Director d'art de la Fundació Vila Casas

Fitxa artística

ORQUESTRA DEL MIRACLE

Violins I: **Adrián Linares (concertino)**, Sonia Benavent, Angie Agudelo, Marta Guillén

Violins II: Miriam Hontana, Pablo Prieto, Georgina Muntadas, Clara Pardo

Violes: Joaquín Reyes, Leticia Moros, Marina Barredo

Violoncel: Saúl Alejandro Martínez, Marc Alomar

Contrabaix: Irene Galán

Oboès: Katy Elkin i Daniel Ramírez

Fagot: Carles Vallès

Tiorba: Francesco Olivero

Clavicèmbal i orgue: Xabi Urtasun

***Direcció i orgue solista:* Juan de la Rubia**

Biografies

ORQUESTRA DEL MIRACLE

Impulsada per la Fundació Espurnes Barroques el 2023, l'Orquestra del Miracle neix amb la intenció d'erigir-se en un referent en l'àmbit de la interpretació historicista. Creada i dirigida per Juan de la Rubia amb el suport de Josep Barcons, i amb seu al Santuari del Miracle (Solsonès), l'orquestra pretén crear experiències d'escolta significatives, partint d'un plantejament holístic en les seves interpretacions.

L'Orquestra del Miracle està composta per músics joves de primer nivell, provinents de diferents punts d'Espanya i Europa, fidelitzant una plantilla estable per als seus projectes. Tenint com a base l'entorn rural i harmoniós del Santuari de Miracle, es genera un context de creació i estudi idoni per a cadascun dels programes que s'aborden.

Amb la intenció de contribuir també a la recuperació i difusió del patrimoni musical de la península Ibèrica, i a la promoció de la música de nova creació, l'Orquestra del Miracle confecciona els seus programes ateses aquestes necessitats musicològiques, a més d'abordar les grans obres del repertori europeu.

En el seu concert inaugural, el juny de 2023 dins el festival Espurnes Barroques, la revista Scherzo (Imanol Temprano), va apuntar: "si jo fos programador, no dubtaria a intentar apuntar-me el tanto de ser el primer a contractar-los perquè el resultat artístic és, ja els ho avanço, senzillament enlluernador. La qual cosa no és d'estranyar tenint en compte que al capdavant de l'orquestra es troba Juan de la Rubia –sobren les presentacions, estem davant el possiblement millor organista espanyol i un dels millors músics del moment–, que ha reclutat a un elenc de músics de somni, la major part joves, però àmpliament preparats, no en va ja estan col·laborant la major part amb les millors orquestres barroques del moment".

L'Orquestra del Miracle ja ha actuat a escenaris com el Palau de la Música Catalana i el Festival Llums d'Antiga de L'Auditori i, entre els següents compromisos i a dues actuacions (a Barcelona i a Montserrat) per la commemoració del Mil·lenari del Monestir de Montserrat, entre altres projectes.

JUAN DE LA RUBIA

Organista titular de la Basílica de la Sagrada Família i director de l'Orquestra del Miracle, és natural de la Vall d'Uixó (Castelló), on inicià els estudis de la mà del seu pare i de Ricardo Pitarch. La seva formació, esdevinguda en diverses capitals europees, comptà amb el mestratge d'O. Candendo, W. Seifen, M. Bouvard i M. Torrent, a més d'O. Latry i T. Koopman. Durant els inicis acadèmics rebé fins a cinc Premis Extraordinaris en diverses especialitats, a més del 1r Premio del Concurso Permanente de Juventudes Musicales de España (2002) i el Premi El Primer Palau (2004), guardons que contribuïren a impulsar notablement la seva carrera.

La seva activitat incessant com a solista, director, acompanyant i continuista l'ha portat a trepitjar els principals escenaris d'una trentena de països d'arreu del món, entre els quals destaquen l'Auditorio Nacional de Música de Madrid, Konzerthaus de Berlín, Gewandhaus de Leipzig, Elbphilharmonie d'Hamburg, les catedrals de Colònia, Westminster, Bogotá, Ciutat de Mèxic i Tunísia, St. Sulpice de Paris, o el teatre Mariinsky i la Philharmonia de Sant Petersburg, entre d'altres.

De la Rubia ha actuat com a solista amb orquestres com la Freiburger Barockorchester, Kammerorchester C. Ph. E. Bach, Orquesta Nacional de España, l'OBC, Orquesta Barroca de Tenerife i les Orquestres d'Asturias, de Galícia, de Madrid, de la Comunitat Valenciana, Ciudad de Granada o l'Orquesta de Cuerdas de Bogotá. Així, ha treballat amb directors com A. Grams, F.-X. Roth, C. Mena, S. Halsey, S. Mas, K. Ono o S. Rattle. Ha col·laborat, també, amb les principals formacions corals del país i amb solistes com Asier Polo, Mireia Farrés, Raquel Lojendio, Marta Mathéu, Carolyn Sampson o Philippe Jaroussky, amb qui va enregistrar el CD "Sacred Cantatas" (Erato, 2016), nominat a un Premi Grammy el 2018.

PEP DURAN ESTEVA

Nascut l'any 1955 a Vilanova i La Geltrú, Pep Duran i Esteva és escultor, decorador i director artístic de cinema que treballa en escenografies i vestuaris. Inicia la seva formació a Vilanova i la Geltrú, on va estudiar a l'Escola de Formació Artística, i posteriorment a Barcelona, on cursà estudis en escenografia i figurinisme a l'Escola Superior d'Art Dramàtic. Al llarg de la seva trajectòria ha treballat conceptes com ara l'espai i la narració, el pas del temps a la recerca d'un cúmul d'objectes i records que embolcallen la nostra quotidianitat i que advoquen per sortir de l'oblit: històries sense paraules, peces i fragments perduts, dislocats, que s'emmotllen dins d'una nova ubicació i que erigeixen nous referents al·legòrics. El fet de desenvolupar la seva pràctica artística en paral·lel a l'escenografia, li ha donat una acusada consciència de la presència física a l'espai. Tant en les seves instal·lacions com en els objectes escultòrics o escenografies, incorpora i experimenta amb les nocions de construcció, presentació i representació.

Ha realitzat nombroses escenografies per a espais com el Teatre Lliure, el Teatre Romea, l'Espai Brossa, el Teatre Nacional de Catalunya i el Teatro de la Zarzuela de Madrid. Com a director artístic, ha col·laborat en pel·lícules de directors com Jaime Camino, Pere Portabella o Francesc Betriu. Duran té també una destacada producció d'escultura pública, com la instal·lació *Una cadena d'esdeveniments*, una composició de peces ceràmiques amb relleus incrustats i esmaltats presentada al MACBA l'any 2011 i que es troba instal·lada de manera permanent a la Biblioteca Central de la UAB.

Des de finals dels anys setanta, ha presentat exposicions individuals i instal·lacions en espais de Barcelona com l'Espai 10 de la Fundació Joan Miró (1979), la Sala Metrònom (1981), La Virreina (1995), la Capella MACBA (2011) i el Teatre Nacional de Catalunya (2018), i també a Koldo Mitxelena de Sant Sebastià (1995) i el Museu d'Art de Sabadell (2002). Entre 2009 i 2020, el seu projecte *Sin escenario* va itinerar per El Salvador, Costa Rica, Panamà i Mèxic. La seva obra forma part de col·leccions com la de la Fundació Vila Casas, la Fundació "la Caixa", la Col·lecció Suñol de Barcelona, Artium de Vitòria, Waddington Galleries de Londres i MACBA de Barcelona.

L'any 1989 va rebre el Premi de Cinematografia de la Generalitat de Catalunya al millor tècnic i l'any 2005 va guanyar el Premi Serra d'Or al millor espectacle.

Tast gastronòmic

Aromes de Montserrat

Mató El Pujole - *calpujolet.cat*

Mel de Su

Pàmies Vitae - *pamiesvitae.com*

El Rosal - *elrosal.cat*

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Diputació
Barcelona

Diputació de Lleida
La força dels municipis

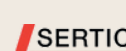
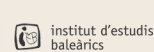
GOBIERNO DE ESPAÑA
MINISTERIO DE CULTURA

Amb la col·laboració especial de:

Sabadell
Fundació

Amb la col·laboració de:

Amb l'ajuda de:

Gestoria Mas Solsona SL · Instal·lacions AGE · Oli Migjorn · Alapont SA · Knauf · Solsona Experience · Oliva Torras · La Mare Cultural · Tèxtil Olius · Òptica Jané · Vidres Solsona · Fustes Jané · La Farga del Solsonès · Farmàcia Òptica Casas · Farmàcia M. Teresa Comas Riu · Ònnium Segarra · Koobin · Constructora de Solsona · Espar Sala · Fusteria Espiral · Gestoria Biols Forumgestió Assessors · Ganivets Pellarès · Carnisseria Solvi · La Salivera · Càmping La Ribera · Allotjaments El Miracle · Hotel El Monegal · Hotel Sant Roc · La Garriga de Castelladral · Urbi Apartments · MMPlats · Casa d'Espiritualitat del Miracle · El Firabar Acústic Barna · Associació d'Amics de Vergós Guerreat · Associació cultural Riubrogent · Associació Amics de Coaner Distribucions Feu · Cuadrench arquitectura

Productors:

Jordi Roca · Casa Dalmases · Cafès Gener · November Tea · Forn Coma · Celler Abadal · Torre Lluvià (DO Pla de Bages i AMPANS) · Col·lectiu Eixarcolant · Mel Solsonina · Casa Cacao · Parc de les Olors de Claret · Carquinyolis del Miracle Formateria Cal Pujolet · Mel de Su · El Rosal · Pàmies Vitae · Aromes de Montserrat · Trufats · Pla d'Abella · Celler Comalats Granja Godall · Casa Guspí · L'Aubagueta · Oli Migjorn · Sal de Cardona · Ous de Simats · Pastoret · La Garbiana · Xocolates Aynousé · Selecte Wine Store · Pastisseria El Príncep · Cellers Domenys · Vins Piteus · Comunitat marroquina de Guissona · L'Olivera · Pastisseria Cal Santa · Fidel Serra · Torrons Vicens · El Celler de Mura · La Cabana d'en Geli · Inés Rosales · Celler Collbaix-El Moli · Forn Pastisseria Camps · Restaurant Crisami · Celler Grau i Grau · Fruits secs Borges · Fruits secs Rius

Mitjans col·laboradors:

Espurnes Barroques és membre de:

